

”Ja / myrskyän minä myrskyän veressäni kun olen kuollut”:

FRIEDERIKE MAYRÖCKERIN BRUTAALI

TEKSTI: Sirkka Knuuttila

Mitä seuraa kun poeettisessa eksistenssissä liittyvät yhteen Breton, Hölderlin ja Derrida? Syntyy Friederike Mayröcker, itävaltalaisen kokeellisen runouden mestari. 90-vuotissyntymäpäiväkseen 20.12.2014 runoilija on ehtinyt tehdä sovun yli vuosikymmenen kestäneen julkisen surunsa kanssa, joka alkoi kirjailija Ernst Jandlin kuollessa 9.6.2000. Lukuisissa rakastetulle omistetuissa runoissa näyttäytyy Mayröckerin kuolemaa vihaava ja elämää rakastava eetos. Vihdoin proosateoksessa *ich sitze nur GRAUSAM da* (2012, ”JULMASTI minä vain istun tässä”) hän toteaa kaipaavansa ”Ruususen uneen [...] syvälle, syvälle [...] kukkien keskelle”. Tarve kuvata inhimillisen tuhoutumisen synnyttämää surua on ohi.¹ Kokoelmassa *Scardanelli* (2009) hän ilmaisee saman kaipauksen toisin: ”minä myös pehmeille yrteille / Hölderlin”.

Mayröckerin matka eurooppalaisen avantgarderunouden taituriksi on pitkä. 1940-luvun keskuslyriikasta lähtien hän säilytti oman linjansa Wienin ryhmän konkretististen kielipelien keskellä. Hän kirjoitti poliittista kollaasia jo 1960–70-luvulla, minkä jälkeen hän oli valmis palaamaan kokemusrunouteen. Hän alkoi valjastaa montaa tekniikkaansa kielellisen ”järjettömyyden” (*das Wahnwitzige*) palvelukseen.² Siitä lähti kasvamaan valtava

intertekstuaalisen sanarunouden kudokseksi. Onkin historian voitto, että samaan aikaan kun nuoret runoilijat kehittivät digidadaa, vanhan konkarin mieli tuotti sitä paljon voimallisempaa, affektiivis-älyllistä uudiskieltä, jonka loistokkuus perustuu persoonallisesti eletyn tunnevoimaan.

Nuoreen Voimaan valituissa runoissa näkyvät mayröckeriläisen brutaalin eli *brüttin* piirteet. Uudissana *brütt* tulee ranskan sanasta *brut*, raaka, julma. Siitä kertoo proosateos *brütt oder Die säufzenden Gärten* (1998, ”raaka eli Huokaavat puutarhat”), jossa runoilija koki löytäneensä kauan unelmoimansa kirjoittamisen vapauden. Kaksi vuotta myöhemmin hän menetti pitkäaikaisen elämäkumppaninsa. Valikoiman ensimmäinen, varhaisempi runo kertoo rakkaudesta Jandlia kohtaan. Runossa ”TÄMÄ TÄMÄ TÄMÄ TÄMÄ HULLAAN-NUS...”, joka on kirjoitettu muutama päivä ennen Jandlin kuolemaa, runominä pakenee urbaaniin luontoon.

Puolessa vuodessa tyrmistys ja lamaanus vaihtuvat puhdistavaksi energiaksi. Syntyy ”raivoisa kieli”, puhe inhimillisestä olemassaolosta menetetyn kanssa. Viha kuoleman mysteeria kohtaan purkautuu itsetuhoteksteiksi tai luonnonhurmioksi, joiden molempien tunnetausta on runoilijan lapsuuden kylän, Deinzendorfin näyissä.³ *Brüttin* kypsytämä raivoisa kieli konkreti-soi surun sanoittamalla tuntevan ruumiilli-

suuden ja kuoleman hiuksenhienoa rajaa. Se tuo näkyviin tietoisuuden konfliktit aikana, jolloin fyysisistä ja psyykkistä raakuutta tunkee tajuntaan joka mediasta ja väkivalta uhkaa turruttaa aistit.

Brutaaliksi ei Mayröckerille riitä kyyninen suoruus elämän kauhistuttavien piirteiden edessä; hän antautuu impulsseilleen päästäkseen hellyyteen ja myötätuntoon. Hänen ”euforinen silmänsä”⁴ imeytyy asosioivan *différencen* pyörteeseen lukuisien kirjailijoiden ja taiteilijoiden sysäämästä. Kirjoittamisen ekstaasissa – ”pyhässä hengessä”, kuten hän sanoo – herää eloon tiedostamattoman leikkitelevä vyöhyke, jolloin koettuun ja tiedettyyn tunkee elämän absurdi, mukaansatempaava hirveys. Huippukohtassa jokin nopea ele muuntaa arkisen surrealistiseksi tai teksti katkeaa väkivaltaiseen kesuuraan saadakseen uuden suunnan myöhäisen Hölderlinin tapaan. Näin avantgardistin ”villeimmät verikirkaisu” vastustavat valtavirran arvoja.

Mayröcker luo laajalla elämäntyöllään eurooppalaisen ajattelun synteisiä. Hänen kirjoituksensa on kuin emotionaalinen prisma, jonka on määrä murtaa järjen, laskelmoinnin ja ennalta asetettujen diskursioiden ylivalta. Onnittelut runoilijalle Wieniin 90-vuotispäivänä oheisen suomennosvalikoiman myötä! ■

1 Bettina Steiner: Mayröcker schreibt ein Blütenmeer. *Die Presse* 17.2.2012.

2 Paul Jandl: Friederike Mayröcker: ”Ich bin ja eigentlich gegen den Tod”, *Die Welt* 17.10.2013.

3 Ks. Friederike Mayröcker: Gedichte / Runoja. Suom. Sirkka Knuuttila. *Avain* 1/2006 (47–56); pro.tsv.fi/skts/Avain_1.2006.pdf.

4 Jandl 2013.